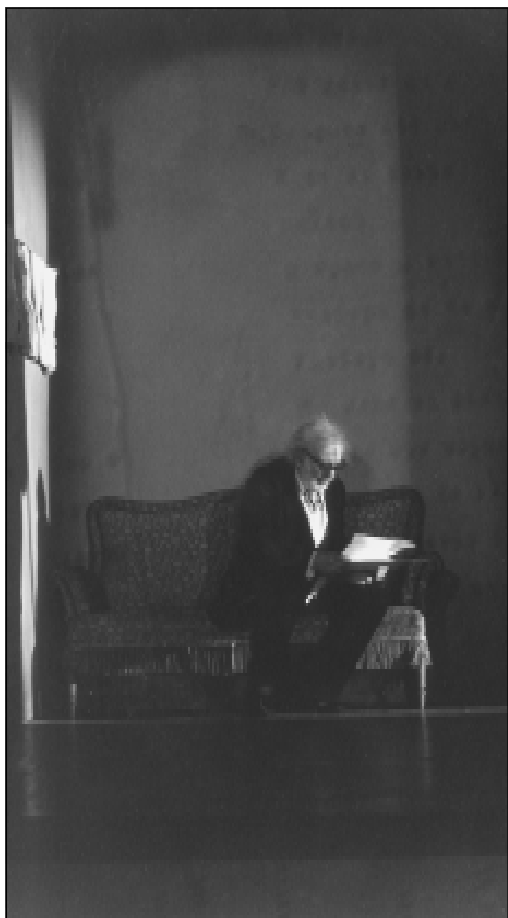

Лилия Абаджиева:

Аз търся пътеката по пътя към себепознанието

Лилия Абаджиева е завършила „Режисура“ в НАТФИЗ „Кр. Сарафов“ в класа на Красимир Спасов. Дебютната ѝ постановка е колаж по Шекспир „Отело. Мярата за мярата“, който демонстрира предпочитанията ѝ към авторския режисьорски театър. По-важни нейни постановки са: „Женитба“ и „Ревизор“ по Гогол, „Хамлет“ и „Ромео и Жулиета“ по Шекспир, „Страданията на младия Вертер“ по Гьоте, „Чайка“ по Чехов. През 1999/2000 е поканена да реализира постановката „Хамлет“ в Магдебург, Германия. Спектаклите ѝ имат участия на множество международни фестивали.

„Записки от подземното“ по Ф. Достоевски, МГТ „Зад канала“, сезон 2001/02

Венета Дойчева: Какво значение влагате в определението „съвременен театрален език“? Какво прави определена театрална лексика съвременна, актуална?

Лилия Абаджиева: Театралната лексика е едно, а когато говорим за езика на театъра, мислим за други неща. Театърът е едно вторично изкуство, и винаги има естетики, форми и жанрове, които вече са били достигани във времето, т. е. не бих свързала модерния театър с някаква естетическа важна в момента форма – дали уникална, или модна, или някакво ретроспективно връщане към нещо вече случило се. По-скоро за мен модерният театър, и смисълът въобще да се занимавам с театър, има отношение към личния ми мотив да правя точно това. Например четенето на драматургичния материал – ние нямаме право да изследваме един текст, без да влагаме в него опита си да го съживим като лично усещане на сетивно ниво, като лично мислене. Театърът наистина си играе и се занимава с образи, които боравят със средства, които, едва ли не, биха

могли да го принизят до езика на ежедневното... Не знам дали може да се каже, че театърът в момента, театърът на нашето време, има някакъв еднороден поток. Според мен той по-скоро се оформи в много посоки едновременно и това е характерното за модерния театър, че говори на много езици.

Венета Дойчева: Какви актьори търсите за вашата работа, на какви специфични и основни качества те трябва да отговарят?

Лилия Абаджиева: Актьорите, с които се опитвам да работя, са тези, за които вярвам, че съвместната ни работа е някакъв процес, нещо като себеобладане, взаимно обладане точно. Актьорът е важен за мен до толкова, доколкото не искам да работя с някакви клишета, при които нотите са текстът, а актьорите – необходимото съзнание, което трябва да преодолееш... Аз търся пътеката по пътя към себеопознанието.

Венета Дойчева: Допагат ли ви актьори, които са по-отворени, по-пластични?

Лилия Абаджиева: Търся такива, които имат любопитството да се хвърлят в неизвестното. Обичам актьори, които гледат на репетицията като на опит, като на възможност за търсене.

Венета Дойчева: Смятате ли, че младите актьори са по-адекватни на това изискване?

Лилия Абаджиева: Не, не мисля, че може да има някакво такова правило, още повече, че съм работила и с някои от най-утвърдените професионалисти. Но в никакъв случай не е по-леко. Освен това, не може да се каже, че младите актьори са някаква монолитна

маса, т. е., че всички те имат еднаква представа за театъра в момента, едни и същи мотиви за „присъствие“ в театъра или пък някакво по-особено въображение. Аз не мисля, че младите актьори са „младите актьори“ и това е. Те са толкова различни един от друг, колкото и възрастните актьори. Наистина аз съм работила с много млади актьори, но не защото смятам, че ние изначално бихме се разбирали, че говорим един език и че се интересуваме от едни и същи неща. Напротив, аз мисля, че ние не говорим един и същи език и не се интересуваме от едни и същи неща в ежедневие, а това, което ни свързва, което ни сближава и ни прави близки, или поне аз така вярвам, е това безумно себеотдаване и себеизричане в работата. Безумно въдъхновение, „огухотворяващо“ смирение, отчайваща любов, отчайваща болка и разкъсващо терзание едновременно. Издигане, падение, отчайваща любов, отчайваща болка и отчайващо терзание едновременно.

Венета Дойчева: Когато погледнем връзката театър – публика, театър – зрител, кой кого води според вас, кой кого предизвиква?

Лилия Абаджиева: Актът не може да бъде „театрален“ без зрител, това е ясно, но, от друга страна, за мен публиката е винаги изключително неясна. В никакъв случай не гледам на публиката като на хора, които трябва да уча. За мен те са част от една конвенция на съгласието определени хора да дойдат, да отделят от времето си и парите си, за да поемат обмен от смисли и звуци, които ни интересуват. Любопитно, обикновено се мисли, че моите спектакли са предимно за млада публи-

ка, но аз виждам в залата различни хора, от всякаква възраст, и те приемат представленията с интерес.

Венета Дойчева: Случи се така, че спектаклите Ви пътуват и в чужбина. Има ли някаква значима разлика в реакцията на публиката у нас и зад граница?

Лилия Абаджиева: Обикновено играем на фестивали, където гледат предимно специалисти, професионалисти; не мога да кажа, че по-горещо ни приемат в чужбина, или по-хладно. Но сблъсъкът с една друга култура, за която ние имаме представа, че притежава друга информация за театъра в момента, че е потопена в стандарта на друг, различен живот, е любопитен за изживяване. Отделно е и нашият комплекс – мисля, че българите сме изключително комплексирани хора. Когато ние се разхождаме по техните улици и се възхваляваме и респектирам от Великите култури, сме склонни да се потиснем. От друга страна, когато получаваме признание и комплименти, ги приемаме като нещо в реда на нещата. Например, проф. Шурбанов (който не само че е изключителен авторитет в областта на английската литература, но и специално се интересува от интерпретациите на Шекспировите пиеси) говеде свой колега, професор по английска литература – Ричард Аксел, който преподава в Университата в Кьолн, да гледа „Ромео и Жулиета“. И той беше безкрайно изненадан от това, че в България може да се случи да види такъв театър.

Венета Дойчева: Каква беше реакцията му?

Лилия Абаджиева: Той ме покани да работя с неговите студенти и на мен ми предстои един месец да работя със

студентите в Кьолнския университет – едно изключително възбуждащо за мен предизвикателство, защото те са студенти по литература, тоест това са хора, които нямат техниките и уменията на актьорите. А това ги прави, поне в моята представа, да си мисля, че са с по-чисти сетива по отношение на това как може да се изследва при четене един текст, а не само да се тълкува буквално сюжета. В този смисъл за мен е изключително предизвикващо упражнение да се срещна с хора, които на практика не разполагат с технологичен работен арсенал, който всеки актьор, независимо от това как владее средствата си, е попил в себе си. Струва ми се, че аз бих научила много нови неща за тези текстове на Шекспир, върху които смятам да работим. Мисля си, че те биха могли през знанието, което имат за един текст, да открият някаква своя дори неподозирана представа и проявление на собствена си сетивност, някакъв сетивен еквивалент на интелектуалното познание. Мисля си за тази бъдеща работа като за една прекрасна възможност за съчетаване на принципа на „чистите очи“, който е наличен при работа с деца, например, но допълнен от едно респектиращо знание.

Венета Дойчева: Какво е за Вас успехът в театъра, кои са критериите за успех: дълъг живот на един спектакъл, висока оценка от специалисти, аплодисментите или субективната Ви преценка за постигната цел?

Лилия Абаджиева: Удовлетворението, усещането за радост от собствения резултат е нещо, което не може да продължи повече от няколко минути, а ако продължи повече, това оз-

начава, че те интересуват маловажните неща и истинската причина да се занимаваш точно с театър ти убягва. За мен успех е срещата, която може да се състои. Взаимното облагаване, което не винаги се случва, разбира се, но когато се случи в работата взаимното проникване, независимо от това дали става дума за налагане на някакви идеи, или пък за обмяна на представи за света, за живеенето, разбира се, през значението и смислите на текста – това е нещо, което може да бъде изключително вдъхновяващо. Ако това се случи, театралният спектакъл може да бъде явен като някакъв култ към силите на живота и на познанието... На собственото себепознаване, което е един безкраен път... На усещането, че животът на духа е достигнал абсолютната си форма. Това са нещата, които могат да бъдат наречени успешни и това са резултатите, които могат да донесат някакво мимолетно удовлетворение.

Венета Дойчева: Случвало ли се е да сте изпитвала удовлетворение от работа, която не е била възторжено приемана, не е имала дълъг сценичен живот?

Лилия Абаджиева: Имам някаква особена любов към всичките си спектакли и, разбира се, чувството към всеки от тях е различно. Постепенното формиране на образи в хода на репетициите води наистина до някакви нагли пози и жестиккулации, които, захвърлени в света, го преподреждат, преподреждат твоя собствен свят и, дълбоко се надявам, че за някаква част от времето, което са отделили зрителите от своя живот, това се случва, това може да се случи и в тяхното

съзнание. В този смисъл ми се струва, че в спектаклите ми в един или друг момент има образ на това откровение, което е израз на себепознанието. Тук изключвам всякакви естетически резултати.

Венета Дойчева: Можете ли да отделите някой свой спектакъл със специално значение за Вас?

Лилия Абаджиева: Аз много дълго време имах комплекси от „Хамлет“. Не говоря за това към кой жанр от всичките интерпретации на „Хамлет“ биха го определили критиците. Но свободата на личностното проявление като някаква крещяща необходимост от възвишеното, мисля, че най-артистично, т. е. адекватно чрез представите ми за езика на театъра, беше явено в „Хамлет“.

Венета Дойчева: Спектакълът беше посрещнат много добре от публиката, и то от много разнородна публика. Може би в този случай се е получила хармония между усещането за това какво той значи за своя създател и какво той значи за тези, които го гледат?

Лилия Абаджиева: Винаги съм се страхувала дори да си въобразявам, че мога да мисля какво е в сърцето и ума на този, който гледа. Всички ние имаме една тайна надежда и дълбока вяра, че патосът на представлението, страстта, болката и терзанието, които са ни водили, могат да прескочат границата на „четвъртата стена“ и някаква част от тях да премине в зрителя. Доколко това се случва и в каква степен се случва, никога не съм си позволявала дори да си въобразявам, че мога да усетя. Обичам адреналина на публиката, обичам понякога дори да

стоя в салона, но не мога да имам свое постоянно определение за това какво се случва в съзнанието на гледащите.

Венета Дойчева: Как можете да определите мястото си в театралното пространство? С какво се чувствате свързана естетически, исторически, социално, личностно?

Лилия Абаджиева: Въпреки че всеки един от нас има ум и сърце, свои страдания, сънища, кошмари и вдъхновяващи моменти, които образуват разнообразието на живота ни, аз смятам, че би било изключително неадекватно като представа, да допуснем, че не сме продукт на своето време, на ситуацията, в която живеем в момента, на мястото, в което сме родени, възпитавани и израснали, на нашите учители, на всичко, през което сме минали, в което сме вярвали, смяната на илюзии с други илюзии... Културната и нравствена идентичност е нещо, от което, дали осъзнаваме или не, не можем да избягаме. В този смисъл гледам на себе си като на продукт на времето и на културната и социална ситуация, в която съм имала щастието, или нещастията, да се появя.

В тази връзка имам някои неща в моя живот, които смятам за изключително важни. Има срещи, без които животът ми сигурно би бил друг. Има места, които ще помня цял живот. Има срещи и връзки, пресечни точки с личности, които ще помня цял живот... или пък любимите ми книги, любимите ми композитори, любимите ми философи, любимите ми поети, любимите ми учители, на които дължа безкрайно много. Всичко това е някаква щастлива случайност, която дълбоко вярвам, че с нищо не съм заслужила, но все пак я

имам. Целият този хаос на независещото от нас ни е дал възможността да правим театрални спектакли, които проектират човека в неговото страдание между небето и земята и между божественото и демоничното. И това е един от мотивите ми за театър. И тази възбуждаща, разтърсваща и болезнена възможност едновременно, е едно от нещата, които ми позволяват да продължа да живея.

Венета Дойчева: Можете ли да ни представите, че не правите театър?

Лилия Абаджиева: Аз се страхувам от това, че може да гойда някакъв момент, в който театралното проявление или театралното действие, в което участвам, съучаствам, организирам или сътворявам, като през цялото време не забравям, че съм вторична – ако гойда такъв момент, в който това действие няма да е някакъв образ на вечния копнеж по абсолютното, то тогава ще трябва да си кажа, че е по-добре да спра.

Венета Дойчева: Какво разбирате под „вторична“?

Лилия Абаджиева: Това, че нищо от ума и сърцето на всеки от нас не е явено за първи път. Естествено, че всеки от нас е уникален и може би всички тези знаци на колективното подсъзнателно по уникален начин съществуват у всеки от нас.

Венета Дойчева: Имате ли самочувствие за собствен авторски стил и как бихте го определили чрез границите на това, което е, и това, което не приемате да е?

Лилия Абаджиева: Да говоря за собствената си лексика, и по някакъв начин да се опитам да я дефинирам, ми прилича на дисекция на труп. Крити-

ците може да привиждат в моите спектакли някакъв собствен почерк, някакъв стил и някакво лице, което е разпознаваемо. Не искам тези определения дори и да ги изброявам, тъй като това е според мен някаква друга територия, която не е моя, това е работа на театралните изследователи. Това, което мога да кажа, е, че представата ми за театралното, за средствата, с които изразявам, изобразявам това, което ме интересува, е, че това е някаква точка на духа, от която нататък реалното и въображаемото, миналото и бъдещето, предаваемото и неподаваемото, високото и ниското престават да бъдат схващани като противоречия. За мен е важно, независимо от това с какви средства и с какъв език се постига, театралният спектакъл да съдържа раняващата материалност и ранената идеалност в акта на самото раняване. Ако средствата, които използвам, независимо от имената, които могат да им бъдат дадени, водят до този резултат, това означава, че съм докоснала посоката, която се опитвам да обладая и да я явя визуално. Това не е страх от дефиниции, напротив, бих могла много ясно и категорично да говоря за тези неща, но не бих искала да се чувствам като анатом в дисекционна зала, надвесен над собственото си тяло.

Венета Дойчева: Стремите се да изразите театрално ранимостта на човека като зрител. Имали ли сте преживяване на спектакли, които сте възприели като реализирана тази ваша мечта, спектакли, които са Ви проговорили по този начин?

Лилия Абаджиева: Обожавам тези театрални събития в моя живот.

„Майката“ на Стоян Камбарев е спектакъл, който надхвърля живота. В „Сънят“ Мариус Куркински явява божествената светлина.

Венета Дойчева: Обичате ли да ходите на театър?

Лилия Абаджиева: Обичам да ходя на театър, дори съм един изключително сантиментален зрител. Има спектакли, които ме вълнуват, които ме просълзяват, които ме въодушевяват, които ме забавляват, които ме разсмихват.

Венета Дойчева: Когато гледате театър, можете ли да забравите, че сте човек на технологията на театъра и да бъдете просто един зрител?

Лилия Абаджиева: Дълбоко се надявам да не съм човек на технологията. Естествено, че трябва да имаме технологичните умения, а и някаква рутинна вероятно се появява, но не искам да съм технолог.

Венета Дойчева: Имам предвид, че сте човек на направата на театъра, а не просто наблюдател на резултата.

Лилия Абаджиева: Улавям се, че такива мисли се появяват по време на спектаклите, които не стигат до мен, които не ме интересуват и не могат да ме развълнуват. И когато съм нещастен свидетел на такива театрални действия, тогава се появяват подобни въпроси.

Венета Дойчева: Поставяте само класически творби. Какво не откривате в съвременната драматургия, в съвременната литература? Какво те не Ви дават, за да ги поставите на сцена?

Лилия Абаджиева: Дълбокото ми смущение идва от факта, че не откривам постигнато единство на действието (защото за мен драмата задъл-

жително трябва да съдържа действието, независимо от това дали то е прилично, или е под формата на някаква летаргия, на някаква екзистенциална умора, или въобще на отказ от действие). Не съм срещала такива драми, които да направят възможно да открия единството между свободата на действието в текста и свободата на вътрешните импресии.

Венета Дойчева: Темата на този брой е „театърът като социокултурен феномен“. Само един аспект от широкия регистър от проблеми, които темата предлага: смятате ли, че театърът трябва да се ангажира със социални въпроси и каузи, да има отношение към онова, което предлага актуалността на реалния момент във формите и проявленията на реалния живот, или театърът е според Вас друга територия, в която такава пряка аналогия и актуалност е снизяваща и недопустима?

Лилия Абаджиева: Дори да има съзнателен отказ, бягство от коментар или реплика към социалното, дори и един театрален спектакъл да е субективност, която е абсолютизирана и безкрайно далеч от социалното, ми се струва, че е абсолютно невъзможно, ако има такава идея за бягство, то да бъде осъществено. Дори да става дума за текстове, писани преди векове, дали те са символистични, или имат съдържание много далечно от социалното днес, е невъзможно това бягство да се състои. Не защото имаше време, в което съм се опиянявала от „Малкия органон“ на Брехт, и съм се възхищавала от неговия начин да бъде све-

гена театралната форма до философия, но дълбоко вярвам, че театърът може да промени света. Разбира се, не си го представям като революция, но в творенето несъзнателно се формират социални понятия и образци, и това предизвиква катастрофи в съзнанието на хората и ги преобразява. Дори и да е само за някаква част от секундата, това вече означава, че ти променяш света. Дори и дълбоко да вярваш, че никога не може да промени твоята вселена, ако само за една секунда ти превземеш Вселената на някоя друга, това означава, че социалната функция на театъра е вече факт.

Разговаря Венета Дойчева

„Чайка“ по А. П. Чехов,
Театър „Сълза и смях“, сезон 2001/02